

kladu, že bude teologie (náboženská filozofie) pojímat rozum šířeji, než jak to dělá věda, nebude zbytečnou, ale naopak podstatně obohatí lidský svět .

Monografie *Křesťanská víra a racionalita* je kvalitně zpracovaným dílem, které se dá tématicky přiřadit k nejnovější práci O. A. Fundy *Mezi vírou a racionalitou* [2]. Obdobně jako Fundovu, tak i Dolistovu knihu lze vřele doporučit ke studiu nejen studentům filozofie a teologie (pro které by se zřejmě mělo jednat o součást povinné či doporučené literatury), ale i všem rozumným lidem, kteří buď chtějí obhájit svou víru v kontextu současné vědy, nebo si uvědomují neuspokojivý redukcionalistický charakter vědecké racionality a chtějí jej doplnit o vyšší duchovní rozměr.

Jaromír Feber

LITERATURA

- [1] DOLISTA, J.: *Křesťanská víra a racionalita*. České Budějovice, Jihočeská univerzita 2004.
- [2] FUNDA, A. O.: *Mezi vírou a racionalitou*. Brno, L. Marek 1997.
- [3] JAN PAVEL II.: *Fides et ratio*. Praha, Bell 1999.
- [4] ONDOK, J. P.: *Důkaz nebo hypotéza Boha?* Svitavy, Trinitas 1998.

PhDr. Jaromír Feber, CSc.

Katedra společenských věd VŠB-TU

Dr. Malého 17

Ostrava-Poruba

Česká republika

O VZTAHU KŘESŤANSKÉ VÍRY A RACIONALITY

JOSEF DOLISTA: *Křesťanská víra a racionalita (teologický přístup)*. České Budějovice, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta 2004, ISBN 80-7040-728-X, 136 s.

Víc, jako kdy jindy se dnes, v době názorově, tak velmi polarizovaného světa, nabízí otázka, zda má být povinností intelektuálů komentovat věci veřejné. Jistá část intelektuálů má tuto otázku evidentně vyřešenou, protože intelektuální komentář dnes zažívá nebývalý rozvoj. A to i díky takovým osobnostem, jako je Josef Dolista. Autor celé řady monografií, vědeckých a odborných studií z oblasti teologie, filosofie, etiky s jedinečnou brilantností a lehkostí jazykového stylu dává vzniknout novým podnětným otázkám, v neposlední řadě mezinárodně uznávaný vědec.

Dolistova monografie je (jak sám autor uvádí) výsledkem řešení grantového projektu GA ČR. Výklad je přehledně členěn, doprovázen a prokládán upřesňujícími odstavci a citáty. Kniha je nejen teologickým přístupem k řešení otázky vztahu křes-

řanské víry a racionality s aplikací vědy v teologii. Přehlednému textu je na újmu jasný autorův závěr (z pohledu vymezení problematiky). Naznačení základní dimenze Dolistova textu nás vede k vlastnímu rozvinutí tématu systematické teologie. To je možné na podkladě několika konstitučních prvků – reflexe, víra, zjevení. Autor v celém podání textu neopomíjí ekumenický rozměr systematické teologie a ke každému problému zaujímá odborné (ale i z části popularizační) stanovisko. To vše činí z Dolistovy práce systematicky a analyticky propracovanou monografickou studii, která je dalším cenným příspěvkem pro čtenáře daného zaměření. Čtenáři tak dostávají další možnost vychutnat si myšlenky současného teologa a filosofa ve čtyřech hlavních kapitolách s doslovem C. V. Pospíšila (*Základní otázky a perspektivy současné systematické teologie*, s. 116 – 125), který je doslovem k Dolistovu dílu.

V první kapitole se autor soustřeďuje na vymezení pojmu vědy v teologii. Úvodní reflexe nás v první části seznamuje s uvedením do problému, zda je teologie vědou, či nikoli. Jak autor uvádí (s. 10 – 11) existují různá měřítka na definitivní vědeckost teologie a pomocných věd (včetně náboženské pedagogiky, sociální etiky, církevního práva, pastorální teologie, katechetiky aj.). Funkční přístup je na místě neboť autor konstatuje dimenzi teologie v naší době (s. 13). Zmiňovaný analytický přístup je v daném textu zasazený do problematiky racionality v teologii a navazuje teologickou metodou v dějinách. „Diskuse ohledně teologické metody zůstala také aktuální ve 20. století a stala se předmětem zájmu odborné obce,“ uvádí autor ve své práci (s. 42). Zde Dolista odkazuje na oficiální závěry a dokumenty v období od I. vatikánského koncilu do II. vatikánského koncilu (konkrétně se jedná o dogmatickou konstituci *Dei Filius*, encykliku *Aeterni Patris*, encykliku *Humani generis*, konstituce *Dei verbum* a pokoncilní dílo *Mysterium salutis*). Podstatným rysem, jak uvádí Dolista, je fakt, že „... velkými tématy se staly vztahy mezi církevní naukou a jejím dokazováním pomocí pramenů ze Zjevení...“ (s. 43). Tím vzniká i filosofická interpretace a úroveň řešení daného problému – a to mezi teologií bytí a teologií existence. Řešení otázky je vztahem mezi vírou a důvody rozumu, kdy se k tomuto tématu vyjádřili a stanovisko zaujali jak exegeté, tak i dogmatikové

Druhá kapitola (s. 45 – 51) je Dolistovým příspěvkem k vědě v teologii. Z pozice autora se jedná o rozpravu k pojmu vědy v teologii. Autor v této části textu prokazuje měřitelnost vědy a vědeckosti v jednotlivých oborech. Konstatuje však, že situace v teologii není zcela jednoznačná. „Pokud se tedy studenti na teologických fakultách učí víře církve, pak je to pro vědeckost teologie málo.“ (s. 45) Metodiku a vědeckost v teologii vytváří, podle slov autora několik oborů – biblická teologie, dogmatická teologie, morální teologie a pastorální teologie. Chápeme-li vědu nejen ve smyslu moderního chápání jako „souhrn poznatků a zákonitostí jednotlivých oborů“, nebo „soustavu spořádaných poznatků určitého boru o zákonech vývoje přírody, společnosti a myšlení“ (s. 46), ale i jako, a to především ve smyslu řecké tradice epistémé (vědění), potom lze hovořit o systematickém studiu vědy, kde vědeckost je v zájmu teologie. „Základní motivací tohoto faktu je to, že Bůh je stvořitelem celého univerza.“ (s. 47) Dolista uvádí, že slabostí současné teologie je nejasné určení kritérií vědecké práce v oblasti teologie (s. 49).

Ostatní aktuální témata pastorálního charakteru shrnuje třetí kapitola (s. 52 – 85). Konkrétně se jedná o situaci a perspektivy křesťanských církví v ČR, kde nechybí přesná statistika obyvatelstva podle náboženského vyznání (dělení dle krajů ČR). Se statistickými daty autor pracuje v další části této kapitoly. Zabývá se otázkou možnosti spásy nekřesťanů. Významnou část této kapitoly tvoří ta, která se zaměřuje na úsilí o mezikulturní dialog v současném globalizovaném světě. Je zcela evidentní autorův sklon k S. P. Huntingtonovi, kterého cituje a následně v textu komentuje. Autor uvádí (ve smyslu ekumeny) nová náboženství, která se objevují na přelomu 19. a 20. století. V této části kapitoly se zmiňuje o náboženské svobodě a lidských právech. Odkazuje zcela relevantně na deklaraci *Dignitatis humanae*. Stranou nezůstávají ani otázky životního prostředí ve smyslu náboženských výzev současnosti. Přínosem v této části kapitoly zaujímá Dolistův názor na bioetiku – jako nový impuls pro teologii (s odkazem na encykliku Jana Pavla II – *Dies Domini*, čl. 67 a *Veritatis splendor* čl. 101 (s. 79). Závažné a zároveň určující je Dolistovo tvrzení, že „... bioetika jako test kulturní vyspělosti a moderní vyspělé duchovní civilizace sleduje jen jednu hodnotu: ochranu lidského života od jeho počátku po jeho přirozený konec“ (s. 80).

Čtvrtá kapitola (s. 86 – 115) *Racionalita a víra* je vlastním Dolistovým příspěvkem do diskuse o vztahu víry a racionality v moderním světě. Zpočátku se zabývá fideistickým postojem – alternativou (u L. Wittgensteina s. 90 – 93). Analyzuje určení vztahu víry a rozumu na pozadí racionální teologie. Upozorňuje na fakt, že víra se projevuje jako životní forma v etickém aspektu (s. 100). Autor v další části kapitoly řeší vztah víry a racionality v pojetí W. Pannenberg, který popisuje zmiňovaný fenomén vztahu teologie a filosofie. Dalším příkladem řešení je vztah víry a racionality v pojetí L. Hučka a W. Kaspera.

Dolista ve své práci klade důraz na angažovanost teologie a filosofie. Přínosem je, že práce spojuje pastorálně – teologickou reflexi s filosofickou racionalitou v oblasti ekumenického vnímání, inspirovaný zahraničními výzkumy.

Recenzovaná kniha je v podstatě ojedinělým textem, který se snaží vyrovnávat se s nejtěžšími otázkami duchovního života a moderními (nejen) duchovními proudy. I když se čtenář nemusí vždy přiklonit k autorovým tvrzením (a zcela se s nimi shodnout), je třeba ocenit kritický a přitom odborný přístup samotného autora. Jedná se o publikaci, kterou doporučuji všem, kdo se zajímá o náboženství, filosofii a podobné intelektuální výzvy.

Miroslav Sapík

doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.
Katedra společenských věd PF JČU
Jeronýmova 200/10
370 01 České Budějovice 6
Česká republika